

Over schetsen *Dromen laten landen*

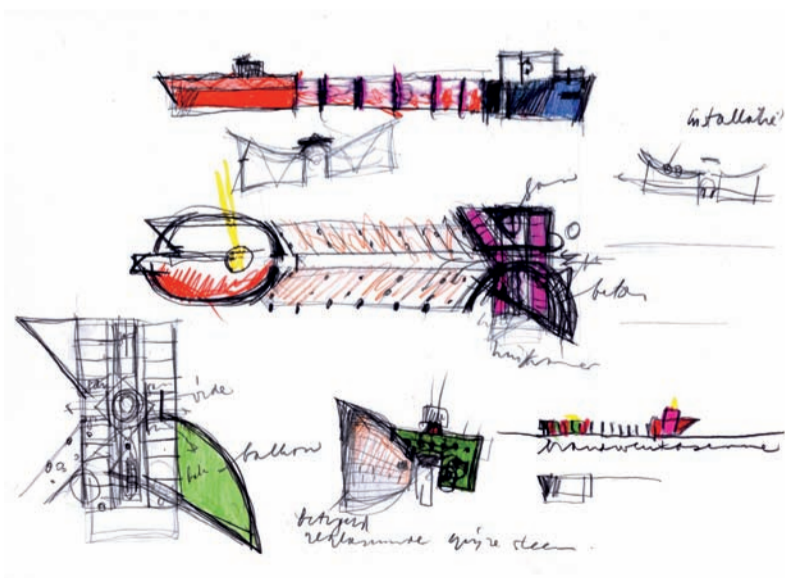
Met ingang van deze editie start ArchitectuurNL een serie over schetsen. In ieder nummer wordt een schets geplaatst van een architect, met een korte toelichting waarom die schets en schetsen in het algemeen belangrijk voor hem of haar is. Jeanne Dekkers bijt, als fervent schetser, de spits af. Zij publiceerde in 2005 het boek *Over schetsen* en schreef als inleiding van de serie een artikel over schetsen als middel om intensiever te kijken en als een ontwerptool, die intuïtie en ratio elkaar laat versterken.

Jeanne Dekkers

Schetsen is mijn belangrijkste gereedschap tijdens het ontwerpen. Het schetsen staat voor zoeken. Op een directe wijze wordt intuïtie verbonden met ratio. Het schetsen verbindt verschillende werelden op één moment, ordent het denken, verkent de geest en tekent de ervaringen op. Als een zoektocht langs verschillende wegen verkent het schetsen het nieuwe en laat meerdere oplossingen tegelijk zien.

Gedachten communiceren

Schetsen is in ons ontwerpvak een onontbeerlijk middel om gedachten op papier te zetten. Gedachten in je hoofd krijgen pas verbeeldingskracht als ze in beeld op papier gezet worden. De schets laat de gedachte zien, waardoor deze communiceert. De schets communiceert met de maker en met de beschouwer; het communiceert een beeld. Voor de architect is schetsen een heel direct middel om dromen zichtbaar te maken.

1

2

Leren schetsen

Schetsen doe ik al zo lang ik denk. Als kind schets je ongecompliceerd en direct vanuit je gevoel. Daarna word je geremd doordat je gaat vergelijken met 'mooie' schetsen. Ook het commentaar van ouders en docenten is vaak niet mis. De gum doet zijn intrede om fouten weg te vlakken, de spontaniteit verdwijnt. Daarna leer je echt schetsen, als je het zelf wilt en als de opleiding het toelaat. Perspectief, kubussen, schaduw, et cetera.

Het schetsen is een vak dat geleerd moet worden. In het buitenland wordt vaker dan in Nederland grondig tekenonderricht gegeven op de architectuuropleidingen. Ook het schoonschrijven is onderdeel van de opleiding. Daardoor kan iedereen leren schetsen en leren mooi te schrijven. Ook de mindere talenten leren het. Het tekenonderricht moet meer aandacht krijgen in de architectuuropleidingen in Nederland. Daarbij staat het plezier in het tekenen voorop. Het plezier in schetsen, het kijken en het verbeelden. Het zoeken en vinden van een eigen stijl en methode vergroten het plezier in schetsen.

- 1 Brandweer Apeldoorn, Jeanne Dekkers
- 2 Kinderschets van Jeanne Dekkers
- 3 Schets gemaakt tijdens bureauexcursie door Helga Snel
- 4 Djenné Mali 1981, Jeanne Dekkers
- 5 Ascension, reisschets Le Corbusier 24 oktober 1929
- 6 Kinderdagverblijf in Leiden, Jeanne Dekkers

Schetsexcursie

Oefening baart kunst en ook plezier. Daarom ging ik met mijn bureau op schetsexcursie in de kop van Noord-Holland. Vanaf een boot heeft iedereen een weekend lang geschetst. Terwijl wij voeren, verschoven de onderwerpen en kon iedereen vertrouwen en plezier krijgen in schetsen. Zonder gum en zonder te vergelijken met de werkelijkheid. De resultaten waren na twee dagen geweldig.

Door schetsen leer je zien. In mijn reizen tijdens en na mijn studie ging ik schetsen. In Parijs ontdekte ik, tijdens mijn studie, dat de schijnbaar symmetrische Notre Dame niet symmetrisch is. Aan de ene zijde van het midden staan vijf beelden op bogen, aan de andere zijde zeven beelden op bogen. Door te schetsen ontdek je dingen die je bij fotograferen niet ziet. Door te schetsen zie ik dingen beter, waardoor ik anders ontwerp. Door te schetsen is

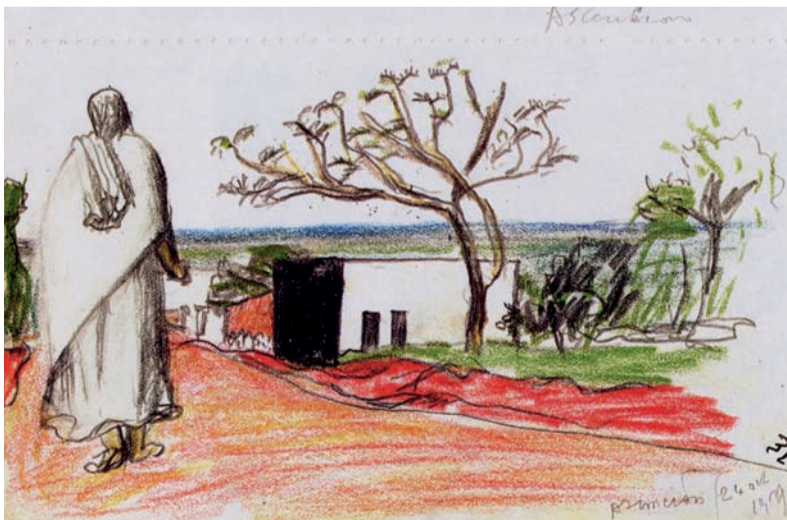

3

mijn ervaring van ruimte en massa, sfeer en licht, heel erg groot en pas ik dat wat ik heb opgeslagen moeiteloos toe in mijn ontwerpen.

Le Corbusier

De reisschetsen van Le Corbusier hebben mij altijd getroffen. Het zijn notities van ontdekkingen in de omgeving. Normale, gewone dingen, maar ook bijzondere dingen. Door die gewone omgeving te schetsen, ontdek je dat wat je zelf mooi en interessant vindt en wat niet. Mijn eigen reisschetsen helpen me enorm om tijdens het ontwerpen te zien en te verbeelden.

5

4

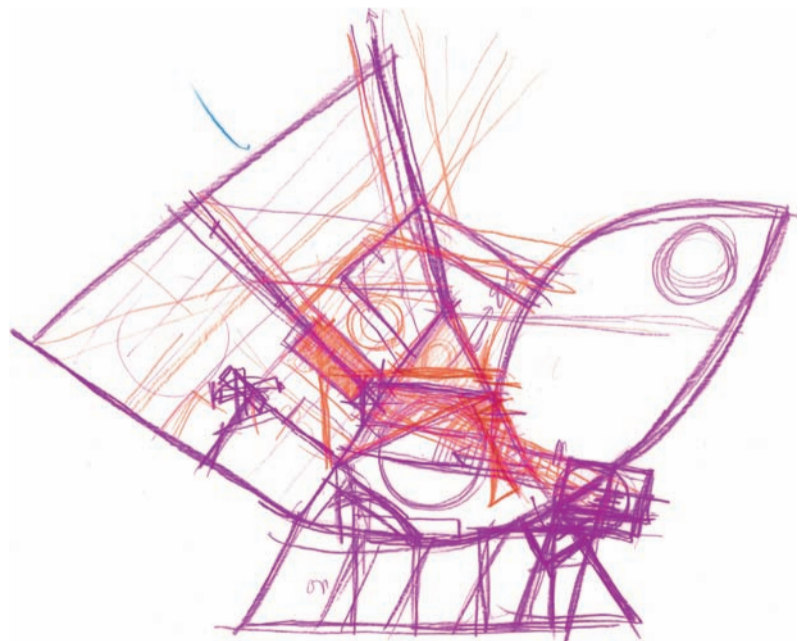
Djenné Mali

Mijn eerste grote reis was naar Afrika – Mali. Fotograferen vind ik brutaal, alsof ik het beeld van de mensen steel om vervolgens weer weg te gaan. Als ik schets, kan ik goed kijken en heb ik letterlijk contact met de plek. Door te schetsen stel je je meer open voor de mensen en de omgeving. Mensen komen kijken en vertellen. Indrukken bekliven door beelden op papier te zetten. Het kijken en zien is intensiever en dus blijven het beeld, de omgeving, de ervaringen langer bij je.

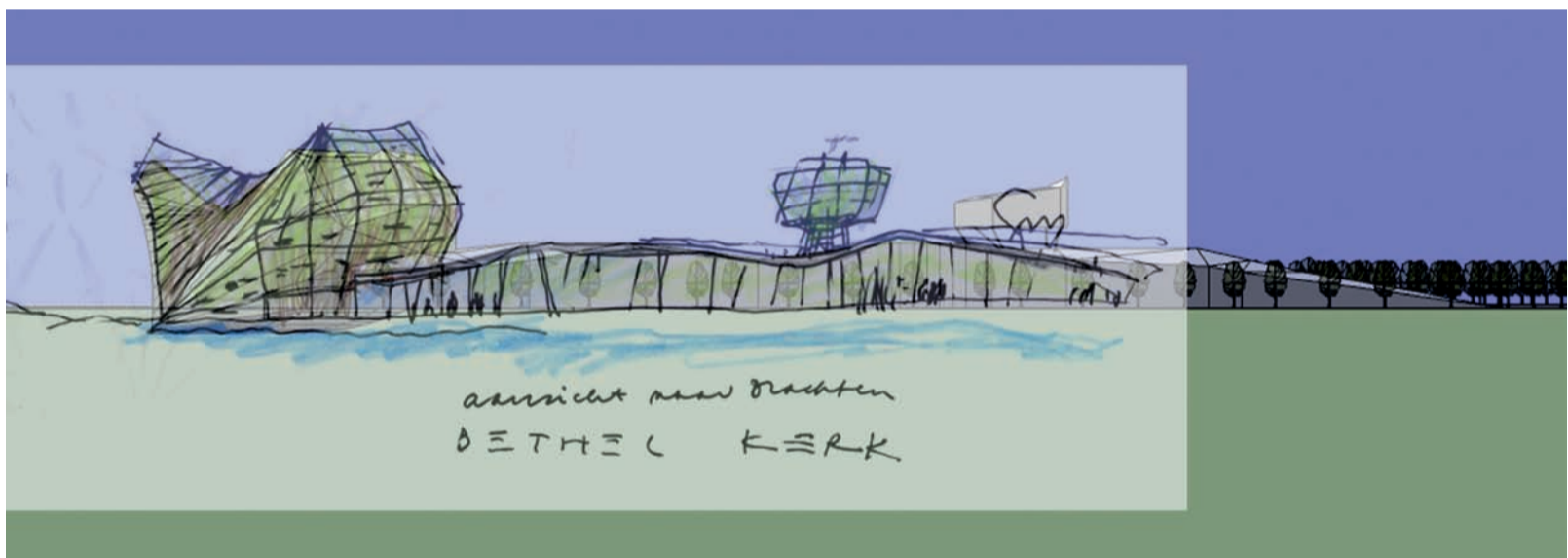
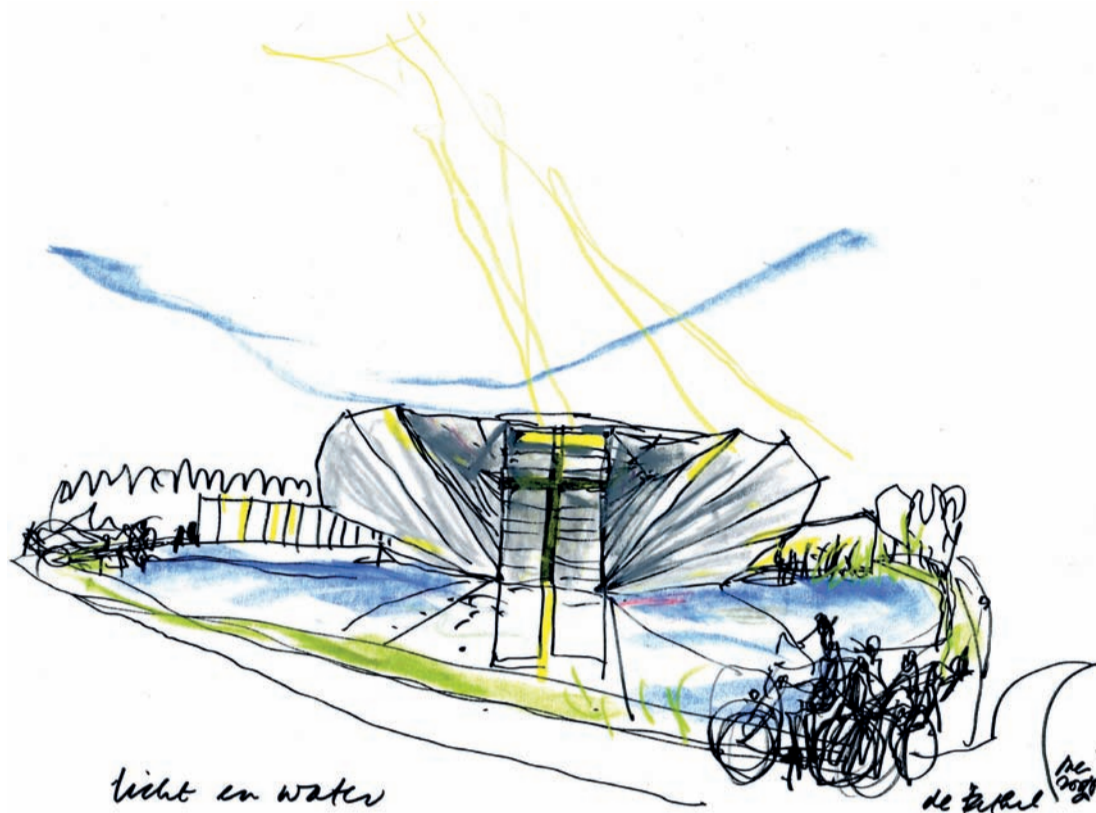
Schetsen als ontwerptool

Het ontwerpproces bestaat uit schetsen. Eerst in gesprekken, daarna in de geest, daarna in schetsen. Schetsen is een ontwerptool. Gedurende het ontwerpproces wordt op papier – of in maquettes, want dit zijn ook schetsen – op een directe en integrale wijze de geest geordend en ontstaan er nieuwe beelden op een intuïtieve en rationele wijze. Denken en schetsen gaan hand in hand en vloeien als vanzelf op papier. De schets wordt autonoom en verleidt de maker en beschouwer om te reageren op een nieuw beeld. Deze verleiding is nodig om tot ontwerpen te komen.

Het schetsen staat voor zoeken, voor twijfelen. In dit zoeken worden alternatieven gemaakt, en verworpen. De schets is kwetsbaar maar daardoor sterk. Hier bedoel ik mee dat de schets niet het complete ontwerp verbeeldt; het kan vragen onbeantwoord laten. Het laat het beeld nog open voor verbeteringen, alternatieven, verwerpingen.

6

7

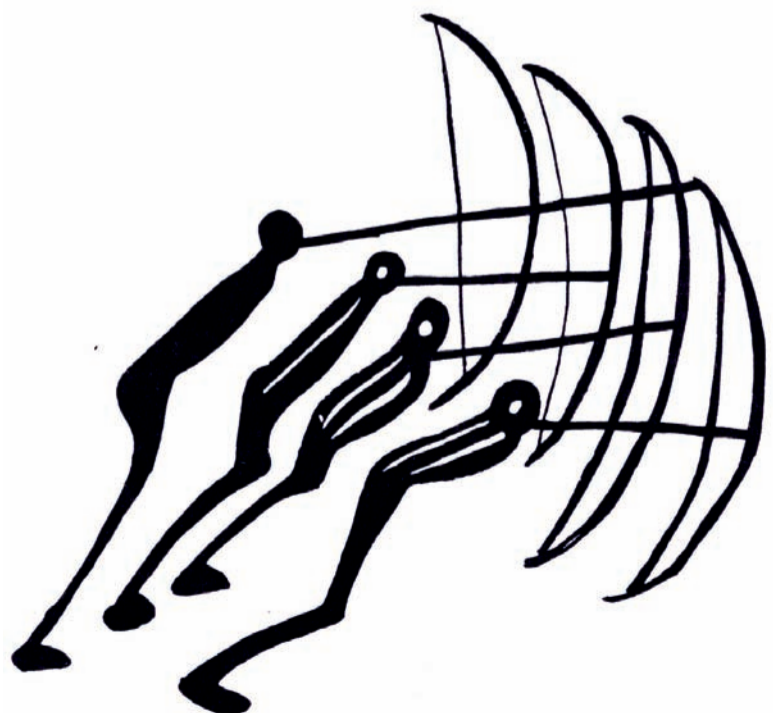
- 7 Prijsvraagontwerp voor de Bethelkerk in Drachten, Jeanne Dekkers
8 Afrikaanse rotstekening

Combinatie met computer

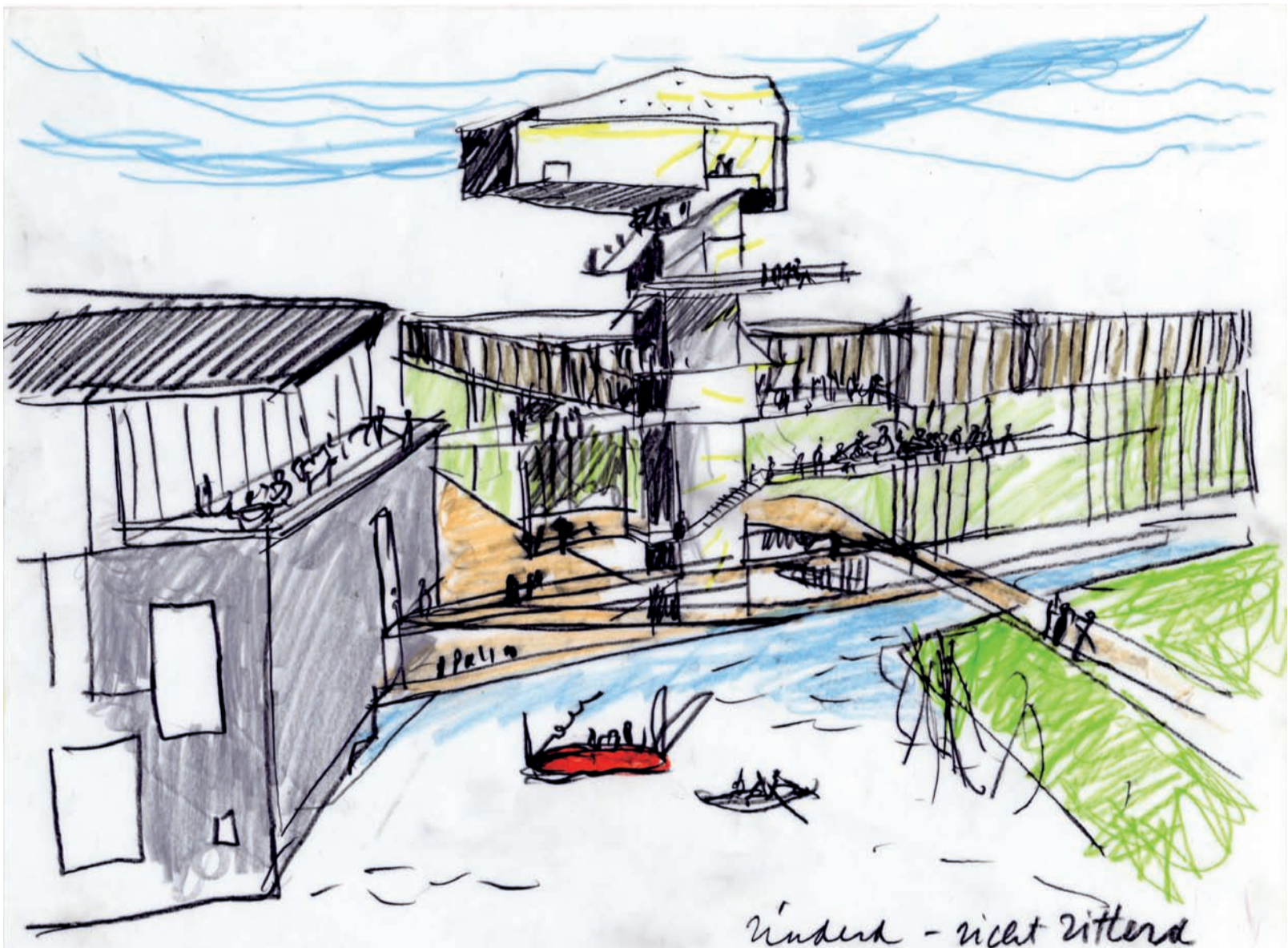
Te vaak wordt een mooie eindprint gepresenteerd in een ontwerpproces. Op dat te complete beeld wordt door maker en beschouwer gereageerd alsof het een definitief ontwerp verbeeldt, terwijl er in deze fase van het ontwerpproces nog langer getwijfeld en overwogen moet worden.

Dit geldt ook voor computerbeelden. Er wordt te veel in de computer geschetst. De computer levert heel snel mooie complete beelden op, die lijken op de werkelijkheid. Het medium computer is fantastisch en versnelt het denken. Het heeft ook zijn nadelen. Er worden al snel 'perfecte' beelden geleverd, terwijl het ontwerpproces niet af is. Het schetsen op de computer in combinatie met het schetsen op papier levert fantastische resultaten op. Door bijvoorbeeld over een computerschets heen te schetsen met pen en papier ontstaan er snel weer nieuwe beelden en ideeën. Deze kunnen weer in de computer verwerkt worden.

In mijn architectenpraktijk zie ik dat het ontwerpen en schetsen in de computer veel verlangt van de ontwerper. De ontwerper moet ruime ervaring hebben in

8

9

het tekenen op de computer, om zonder veel moeite te kunnen spelen en schetsen daarmee. Het schetsen op papier echter is vrij en kan overal gedaan worden met alle materialen. De combinatie van het gelikte van de computer met het denken en schetsen op papier kan tot geweldige resultaten leiden.

Het ontwerpen met de computer leidt tot een andere architectuur. Alles is mogelijk en sneller. De aansturing van dit ontwerpproces begint echter altijd met schetsen in het hoofd, welke zeer snel op papier zijn te verbeelden. Kortom: Schetsen is het middel voor architecten om hun dromen te verbeelden en te laten landen.

PS.

De mooiste schets vind ik een Afrikaanse rotstekening van jagers. Jager en boog zijn één. Zijn arm is de pijl die de boog spant. In deze tekening is functie en beeld één geworden. Deze kracht is mogelijk in een schets.

Dobbelsteenlocatie in Sittard, winnend prijsvraagontwerp juni 2008

In de schets voor de uitbreiding van het stadscentrum van Sittard, schets ik een wereld die er nog niet is, maar die ik voor me zie. Als architect loop ik door het plan dat ik ontwerp. Als bij de oplevering de opdrachtgever vraagt hoe ik het vind, geef ik dan ook steevast het antwoord: 'Ik heb hier al zo vaak rondgelopen. In mijn gedachten waren de ruimtes en massa's, sferen en kleuren, zoals ze nu zijn gemaakt. Dit is mijn vak.'

Deze schets is een oefening. Een nieuw plein gelegen aan de Schootsvelden van Sittard, wordt omarmd door bestuursgebouw, hogeschool, museum, popcentrum en winkels. Een nieuwe toren voegt iets toe aan het stadsbeeld, maar ook aan de beweging en de beleving van de nieuwe plek. Water waarin kunstmanifestaties kunnen plaatsvinden, flankeren het poppodium. De boot in de vorm van een Zwitsers zakmes, ontworpen door Frank Gehry en Claes Oldenburg, drijft in het water.

Deze schets laat het leven zien na realisatie!